

Sygn. akt III CZP 36/12

POSTANOWIENIE

Dnia 21 czerwca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Mirosław Bączyk (przewodniczący)

SSN Marian Kocon (sprawozdawca)

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa R. K. i D. K.
przeciwko PGE Dystrybucja S.A. w L.
o zapłatę, zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli i usunięcie rzeczy,
na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 21 czerwca 2012 r.,
na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Okręgowy
postanowieniem z dnia 6 października 2011 r.,

"Czy w obecnym stanie prawnym - po wejściu w życie przepisów art. 305¹ - 305⁴ k.c. - aktualnym pozostaje stanowisko o istnieniu roszczenia z § 2 art. 231 k.c. dla właściciela gruntu, na którym posadowiona jest linia energetyczna, rozumiana jako inne urządzenie wzniesione przez nieuprawniony podmiot?"

odmawia podjęcia uchwały.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 30 czerwca 2011 r. uwzględnił powództwo o wykup gruntu w ten sposób, że zobowiązał pozwane przedsiębiorstwo energetyczne do złożenia oświadczenia woli, obejmującego nabycie bliżej opisanej działki, której współwłaścicielami są powodowie, za określone wynagrodzenie. W ten sposób uwzględnił żądanie powodów. Zdaniem Sądu przesłanki przewidziane w art. 231 § 2 k.c. zostały spełnione, albowiem pozwany na tej działce posadził słupy na których zawiesił linię energetyczną.

Przy rozpoznaniu apelacji pozwanego Sąd Okręgowy powziął wątpliwość wyrażoną w zagadnieniu prawnym przedstawionym Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z treści przedstawionego zagadnienia prawnego wynika w oczywisty sposób, że Sąd Okręgowy oczekuje konkretnego rozstrzygnięcia, odnoszącego się do stron procesu. W istocie bowiem pyta, czy art. 231 § 2 k.c. może stanowić podstawę prawną rozstrzygnięcia w sprawie.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia nie może sprowadzać się do pytania o sposób rozstrzygnięcia sprawy. Musi mieć bowiem charakter abstrakcyjny i dotyczyć wykładni przepisów prawa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2009 r., III CZP 38/09, nie publ. i z dnia 9 kwietnia 2010 r., III CZP 17/2010, nie publ.). W postanowieniu z dnia 20 maja 2005 r., III CZP 14/05 (nie publ.) Sąd Najwyższy wskazał, że nie jest rolą Sądu Najwyższego zastępowanie sądu meriti w jego procesie decyzyjnym, obejmującym także ocenę prawną stanowiącą podstawę rozstrzygnięcia.

Przedstawione zagadnienie musi budzić rzeczywiście poważne wątpliwości (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2009 r., III CZP 38/09, nie publ.). W postanowieniu z dnia 9 kwietnia 2010 r., III CZP 17/2010, (nie publ.), Sąd Najwyższy podkreślił, że w razie powstania zwykłych wątpliwości sąd

drugiej instancji obowiązany jest rozwiązywać je we własnym zakresie. Podobnie wypowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 29 października 2009 r., III CZP 74/09, (nie publ.) stwierdzając, że zadaniem Sądu Najwyższego nie jest zastępowanie sądów powszechnych w orzekaniu, poprzez dokonywanie zwykłej, przynależnej każdemu sądowi interpretacji przepisów, z wykorzystaniem wiedzy, jaką niosą same przepisy oraz ich rozumienie w dotychczasowym orzecznictwie i doktrynie prawa; w takich okolicznościach nie formułuje się zagadnień prawnych, o których mowa w art. 390 § 1 k.p.c. W postanowieniu z dnia 12 października 2005 r., III CZP 68/05, (nie publ.) wskazał, że przedstawienie zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu może nastąpić, jeżeli budzi ono poważne wątpliwości. Przymiotnik kwalifikujący oznacza, że w razie powstania wątpliwości pierwszego stopnia, tj. zwykłych, sąd odwoławczy obowiązany jest rozwiązywać we własnym zakresie.

Godzi się przypomnieć, że instytucja zagadnień prawnych – co podkreślił Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 30 marca 1999 r., III CZP 62/98 (OSNC 1999, nr 10, poz. 166) – prowadząca do związania sądów niższej instancji w danej sprawie poglądem Sądu Najwyższego, zawartym w podjętej uchwale, jest wyjątkiem od konstytucyjnej zasady podległości sędziów tylko Konstytucji i ustawom (art. 178 ust. 1 Konstytucji RP). Ze względu na tę wyjątkowość, powinna być zatem stosowana w sposób jak najbardziej ścisły, bez żadnych koncesji na rzecz argumentów o nastawieniu celowościowym i utylitarnym (por. postanowienie SN z dnia 29 października 2009 r., III CZP 78/09, nie publ.).

Niepodobna przyjąć, że wątpliwości w rozumieniu art. 390 § 1 k.p.c. budzi wykładnia art. 231 k.c., w szczególności, jeśli się zważy, iż niewiele jest przepisów kodeksowych, które jak art. 231 k.c. doczekały się równie bogatej judykatury Sądu Najwyższego i zainteresowania ze strony piśmiennictwa. Warto dodać, że dotychczasowym dorobkiem orzecznictwa jest rozstrzygnięcie, w sposób aprobowany przez doktrynę, wszelkich podstawowych wątpliwości powstających w praktyce sądowej przy wykładni tego przepisu.

Sąd Najwyższy zauważa, że sformułowanie zagadnienia prawnego błędnie sugeruje, że sąd może zmienić żądanie powodów. Skoro powodowie żądają

wykupu działki, to tym samym nie żądają wynagrodzenia za korzystanie z działki, o którym mowa w art. 305² § 2 k.c. Niedopuszczalność zmiany przez sąd żądania stanowi jedną z podstawowych zasad postępowania cywilnego. Zgodnie z art. 321 § 1 k.p.c. sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie. A zatem sąd jest związany żądaniem pozwu (*ne eat iudex ultra petitia partium*). Poza tym, sprawa o wykup jest rozpoznawana w procesie, a o ustanowienie służebności przesyłu w trybie nieprocesowym (art. 626 k.p.c.).

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji postanowienia.